

Logica Lumilor Posibile (XVIII)

– Soliloque – PHTORA V –

Nicolae Brândus

Cea de a cincea parte a ciclului PHTORA, **Soliloque**, se situează la granița dintre opera muzicală și ceea ce orice prestație în sunet se petrece în afara ei.

Am lămurit în intervențiile anterioare din *Logica Lumilor Posibile* această condiție sine qua non care distinge opera culturală de orice altă apariție întâmplătoare, rezultat al unei activități spectaculare care nu îndeplinește standardele necesare și suficiente ale comunicării unui fenomen de limbaj. În ceea ce privește opera muzicală, ea se constituie, după cum am afirmat, la nivelul *structurii* și al *lecturii*, fiecare corespunzător unor semioze specifice. Este ceea ce privește indicele de gramaticalitate al comunicării faptului cultural care determină în integralitatea sa coerența internă a produsului finit. După cum am arătat, evoluția semiografiei muzicale a tins spre predeterminarea cât mai precisă a activității actanților, până în cele mai intime resorturi ale producției de sunet (spectacol). De unde, o prefigurare din ce în ce mai exhaustivă a *gestului* și o îngrădire din ce în ce mai strictă a libertății (de mișcare?) a actanților. S-a constituit o *cultură* din ce în ce mai extinsă a *interpretării* simbolului muzical, serii peste serii de ideologii derivate. Chestiunea este că acestea aveau teren de aplicație *dincolo* de faptul (gestul) muzical concret, inseparabil de timpul (subiectiv) al *rostirii*, fiind vorba de o *literatură* de tot felul, de obicei de mare competență filosofică, estetică, științifică. Libertatea ca atare, în *actul* rostirii, a interpretului, a fost drastic limitată sub aspectul formării discursului muzical, ea manifestându-se – la diferite grade de competență culturală – în afara *gestului*, în consistența internă a *memoriei*: o anume interioritate generală, strict personalizată, a cărei mediere în gestul formării părea a fi decisivă în definirea valorii prestației artistice: a interesului, prospețimii, autenticității și originalității (imprevizibilității) redării textului muzical.

Nu în această direcție ne-am orientat studiul nostru privind *Logica Lumilor Posibile*, ci într-o altă zonă a *creativității gestului muzical*, și anume în cel al *libertății* de formare a discursului sonor cu apel la alte legități interne. În încercarea de a le disocia, defini și pune

în lucru. Nu voi mai reveni asupra acestora deoarece au fost tratate separat în intervențiile noastre anterioare (*Logica I-XVIII*).

Partitura lucrării *Soliloque* (*PHTORA V*) conține următoarele indicații:

1. Execuția lucrării presupune o bandă magnetică (mediu electronic) preparată de compozitor
2. În timpul execuției, interpreții vor interveni cel puțin o dată
3. Se recomandă ca intervenția să fie scurtă, esențializată
4. Nu se prescrie momentul intervenției
5. Fiecare nouă execuție se desfășoară concomitent cu înregistrarea versiunii anterioare de concert
6. După un anumit număr de execuții înregistrate ca atare compozitorul își rezervă dreptul de a reprelucra banda electronică
7. Se recomandă ca ansamblul care a inițiat acest proces să nu-și schimbe componența
8. Se consideră lucrarea încheiată când ansamblul care a inițiat-o își încetează activitatea comună
9. Se interzice transferul de bandă de la o formație la o alta fără acordul compozitorului și înainte ca acesta să fi întreprins reprelucrarea benzii play back

Fiecare din cele nouă indicații de mai sus poate comporta unele comentarii:

- 1) În primul rând, privind aportul *componistic* (anterior execuției în concert) care stabilește *concret* (în sunet) contextul în care se va desfășura prestația interpreților, altfel zis, *sensul* prezumtiv al acțiunii performative și *durata* generală a acesteia. Este vorba despre o relație permanentă în acțiune sonoră (și gestuală) între impulsurile provenite din mediul sonor dat și reacțiile interpreților. Totul desfășurându-se *liber*, într-o zonă **anume** de expresie generată de mediul electronic¹. Remarcăm că reacțiile sonore ale actanților în formarea discursului muzical se referă *permanent* la sugestiile provenite din ambianța electronică dată, desfășurându-se într-un câmp liber de opțiuni și soluții artistice personalizate. Ca

¹ Vinko Globokar, în anii '70 la Darmstadt afirma în legătură cu reacțiile interpreților implicați în formarea muzicii, că se poate adopta fie o atitudine de acceptare, fie de respingere a „propunerilor” enunțate în dialogul permanent urmând a se înfiripa între actanți. Este vorba despre fenomenul studiat în Revista *Musicology Today* no.2/2010, denumit „free music”, care înseamnă cu totul altceva față de ce ne propunem a dezvolta în *Soliloque*.

atare, între mesajul componistic și actualizarea acestuia în act (rostire), conform celor de mai sus, se stabilește o relație de alt tip, definind *lectura* operei muzicale conform altor rigori decât cele studiate până acum în cadrul Logicilor I-XVII. Cele mai importante aspecte ale acestui tip de prestație interpretativă le vom studia în intervențiile noastre ulterioare, acestea referindu-se cu precădere asupra parametrului D care devine, evident, primatul funcțional de bază în acest context. Decisiv, într-un anume sens.

- 2), 3), 4) Următoarele indicații ale partiturii privesc modul de inserție în timpul execuției a propriilor secvențe sonorizate (sau nu: gestuale, de exemplu). Aici se va putea vorbi și despre rolul multifuncțional al *tăcerii* ca acțiune muzicală nesonorizată sau abstragere din context. Ca „sfat prietenesc”, partitura propune interpretelor un plus de concentrare în ce privește aspectul propriei prestații care să reprezinte *decizii* în concert de maximă relevanță artistică și funcțională, rod al unei bune orientări a acestei practici formative. Se pune mai ales problema unei permanente, conștiente în cea mai mare măsură, relații pe care actantul și-o definește în raport cu sursa electronică. Partitura *nu* specifică *cum*, ci **CE** ar trebui ar trebui scos la iveală în fiecare moment al propriei intervenții a interpretului în desfășurarea acestei activități artistice. Deci interpretului i se acordă de la bun început un rol *creativ* spirit față de *Logicile* anterioare. (Începem să sesizăm încă de pe acum diferența de fond dintre *Soliloque* și *Free Music*).
- 5), 6) Ambele indicații se referă la modul în care această *operă continuă* (deschis-închisă) se desfășoară prin reiterări succesive, amplificându-se, nuanțându-se și aprofundându-se în relația *stilistică* compozitor-actanți, permanent urmărită și dezvoltată în timpul *rostirii*. Observăm întrucât actanților le revine rolul esențialmente creativ de a-și perfecționa relația globală în dialog cu elementul prefigurată al mediului electronic, acesta reconstituit și permanent remodelat pe aceeași bază a dialogului instituit, de către compozitorul direct implicat în acest proces de selecție.
- 7), 8), 9) Drept care, ultimele indicații privesc, oarecum concluziv, modul în care această *operă deschisă* se continuă și se termină (cândva).

După cum am menționat, ne vom continua intervențiile în *Logica Lumilor Posibile* printr-o serie ceva mai extinsă de comentarii privind aspectul estetic al prestației artistice ca sursă primară a comunicării operei culturale. (Va urma)